

Mirno i sigurno ropstvo

O tom se pitanju mnogo govori, ali dijagnoza je samo jedna. Na lijevo i na desno, mišljenje je nepodijeljeno: živimo u "atmosferi nesigurnosti".

Svakodnevne vijesti sručaju na nas litre krvi sakupljene izravno na mjestima napada, silovanja, ubojstava. Surovi događaji manijakalno opisani i zabilježeni do najsitnijih detalja izazivaju strašnu jezu duž naše kičme, već oslabljene svakidanim sklekovima.

Pratiti tuđe nesreće ne predstavlja više utjehu, ne uspijevamo odahnuti pri pomisli da smo preživjeli i da smo neozlijeđeni. Živimo u noćnoj mori, te nesreće pritišću ekran da bi se strovalile na tepih naše sobe. Što ako sutra mi postanemo protagonisti tih istih dnevnika iz kojih pršti samo krv? U strepnji počinjemo tripot okretati ključ u bravi, izbjegavati novog susjeda i kloniti se ulica čim padne mrak. Panika se širi, generalizira se kao ovo uvjerenje: nesigurnost života je zlo našeg doba. Kad bi se nje riješili otvorila bi nam se vrata raja.

Da budemo iskreni, postoje sumnje glede realnog povećanja nasilja. Nakon izričitih zahtjeva i sami "eksperti" moraju priznati da ne postoji bitna razlika u odnosu na prošlost: val statistika je samo plod drugačijeg kriterija računanja. No, i *uočljivosti*. Funkcionira na slijedeći način. Politička klasa smješta problem sigurnosti u središte gotovo svih svojih govora. Novinari, servilni kao i obično prema svojim gospodarima, ponavljaju interese političara te ih obogaćuju ilustrirajući ih događajima iz crne kronike. Zasigurno ne nedostaju vijesti, bitno da se ne objave kao notica na petnaestoj stranici, trebaju prekomjerno narasti da bi postale primjer. Političarima preostaje još samo da ih komentiraju i igra je gotova: "vidite kako su naše brige bile i više nego opravdane, neprikosnovene? Zaista postoji problem sigurnosti!"

Na koncu, sav taj trud ne bi imao nekog smisla kad ne bi imao za cilj širenje panike među ljudima, tjerajući ih da se obrate svojim zastupnicima zahtijevajući drastične mjere. Protiv koga? Pa protiv onih sitnih prijestupnika koji se pretvore u divove kriminala čim se nađu pod reflektorima.

Jasno nam je da se sitni prijestupnici ne nalaze baš na vrhu liste problema koji uzrujavaju naše živote. Veće nepogode dovode u opasnost opstanak našeg doba i nas samih. Planetu prijete ekološke neravnoteže, radnim mjestima predstoje smanjenja i restrukturiranja, naši domovi su u nemilosti lopovluka banaka, zdravlje nam izjedaju otrovi koje jedemo i udišemo... Čitavoj našoj egzistenciji prijete stalne opasnosti (da ne govorimo o ratovima u tijeku i u pripremi, s njihovim nepredvidljivim kolateralnim učincima), čije su posljedice mnogo gore od krađe novčanika u autobusu. Popis mogućih nepogoda je tako dugačak, naši dani toliko prolaze u znaku neizvjesnosti i bijede da je zaista demencijalno smatrati kako su sitni kriminalci uzrok bolesti društva.

No, onda iz kojeg nam vražjeg razloga ponavljaju do besvijesti da nasilje vreba iza ugla? Vrlo jednostavno: kako bi država mogla navući kostim Velikog Zaštitnika oko kojeg ćemo se svi okupiti, i Ispravljачa Nepravdi kojem ćemo se obratiti, budući da ne mogu, jasno, pljačkaši, džeparoši, dileri, silovatelji ili ubojice – slučajni ili okorjeli, pravi ili navodni, autohtoni ili tuđinci – biti odgovorni za devastaciju okoliša, za otkaze, financijske špekulacije, prehrambene prijevare, nesreće na poslu, bombardiranja civila, nestašice ovog svijeta i svaki drugi veliki društveni problem. Da li je potrebno otkriti tko je izravno odgovoran za sve ove nedaće? Kažnjavanje kradljivaca kokoši na javnom mjestu služi državi i njenim pristašama da bi odvratili opću pozornost od privatnog tova ajkula. Klin se klinom izbija – zato institucije šire paniku koju pripisuju *nekome drugom*, sve većim podizanjem i napuhavanjem.

Sigurnosna fobija automatski odražava još jednu značajnu prednost za političku klasu, opravdava uporabu sve oštrijih i strožijih mjera, koje pak zahtjeva sâm narod da bi se postigla "sigurnost kazne". (Za koga? ali to je druga priča). Kakogod bilo, narod zastrašen džeparanjem pozdrav-

lja povećanje broja redarstvenika, narod zaplašen zločinima imigranata s olakšanjem prihvaća postojanje Cpt-a,¹ narod koji se plaši da naiđe na uljeza u vlastitom domu rado prihvaća kapilarno širenje nadzora, i tako dalje. No, mjere predostrožnosti koje se poduzimaju u ime borbe protiv malobrojnih sitnih prijestupnika bit će kasnije korisne u borbi protiv mnogobrojnih potencijalnih buntovnika. Prava opasnost koju treba ugušiti su društveni sukobi, a ne sitni kriminal. Političko iskorištavanje osjećaja nesigurnosti fantastičan je pokretač represivnih zakona. Klima straha u kojoj živimo nije nipošto prirodna posljedica današnjih društvenih uvjeta: namjerno je stvorena da bi se zadovoljnog građanina uvelo u nečuveni policijski režim. Država izjednačuje problem javne sigurnosti sa “sitnim kriminalom” u cilju nametanja vlastitog rješenja: Javna Sigurnost.

Sve sigurnosne mjere su autentični napadi na slobodu pojedinca i ne bi bile tako olako shvaćene da se tijekom posljednjih godina nije odvila jedna prava i istinska redarstvena operacija mišljenja, u svrhu nametanja stava da je sigurnost jamstvo slobode, a ne njena preventivna negacija. Na taj su način stvoreni bolest i lijek, povezujući u ideološki čvrsti savez *sigurnost* i *slobodu*. Apsurdni savez, nemoguć između dva kontradiktorna pojma koja se, kao voda i vatra, dodirom međusobno zatiru.

Gradilišta sigurnosti danas niču na grobovima slobode. Sigurnosti je cilj udaljiti svaku opasnost, dok sloboda podrazumijeva, obrnuto, prkositi svakoj opasnosti. Nije slučajnost što izraz “staviti na sigurno mjesto” obično znači staviti nešto pod ključ. Tipičan primjer je divlja životinja otrgnuta džungli i zatvorena u kavez. Na taj je način, uvjeravaju nas upravitelji zooparka, životinja zaštićena od džungle i *stavljena na sigurno mjesto*. Iza rešetaka neće biti izložena opasnostima, da ju usmrte lovci ili rastrgaju divlje zvijeri. Da, ova se životinja nalazi na sigurnom, ali uz visoku cijenu: cijenu njene slobode. Znamo da izbjegavajući opasnost nećemo živjeti život, jedva ćemo ga očuvati, zato što samo kad idemo u susret opasnostima živimo život u potpunosti.

Ujedinjenje sigurnosti i slobode je, dakle, zbilja nekompatibilno.

“Što više nadzora, to više sigurnosti”, kaže povodljiv narod. A zatim, da stvar bude gora, dodaje: “Telekamere su korisne jer se pred njihovim očima ne može ništa loše desiti.” Jezoviti stavovi, simptomi bezuvjetne ljubavi prema Velikom Bratom. Ali, tko bi htio živjeti život pod *nadzorom* i u kojem *se ništa ne zbiva*? Samo pod uvjetom potpunog zamračenja možemo veselo ući u emocionalnu pustinju kojom hrama naše doba. Sloboda je samoodređenje, odabir kojekakve mogućnosti, kocka, izazov nepoznatom, koje se ne može realizirati pod staklenim zvonom.

Međutim, u današnje vrijeme najvažnija vrlina “poštenog” čovjeka je voditi život u potpunoj *transparentnosti*. Transparentna osoba nema što sakriti i zatajiti iz svojeg javnog i privatnog života, dakle ne treba se plašiti tuđeg pogleda. U ime transparentnosti svaka intruzija postaje legitimna, a svaka želja za očuvanjem tajne znak krivice. Zanimljivo, ono što je nekada bilo obavijeno poštivanjem i diskrecijom, privatni život pojedinaca, danas je postalo sumnjivo. Logičkom i retoričkom akrobacijom danas se gleda podozrivo na čuvanje vlastitih tajni. Kad se jednom zabrani privatni život sve ono što ga može otkriti – istraga – poprima, dakako, primarnu vrijednost. Ako je tako, sredstva koja se koriste u tu svrhu ne smiju se dovoditi u sumnju. Apologija prislušivanja!

U početku je ova potreba transparentnosti nastala da bi se suzbile zloupotrebe vlastodržaca. Sasvim je razumljivo zahtijevati transparentnost života političkih osoba, vršitelja visokih dužnosti. Oni se moraju očitovati o načinu na koji upravljaju “javnom stvari”, to jest trebaju biti dovede-

¹ Cpt – Centro di permanenza temporanea: privremeni prihvatni centar; moderni koncentracioni logori u kojima su zatvoreni (bez sudskog procesa) ilegalni useljenici.

ni u situaciju da ne mogu zloupotrebjavati svoje povlastice. No, postavljati suprotan zahtjev – da obični ljudi moraju biti transparentni pred očima vlastodržaca – je nešto najstrašnije što možemo zamisliti. Pod izlikom izmjene “informacija” i recipročnog nadzora postavljaju se temelji totalitarizma.

Ekstremna transparentnost već sama po sebi ima neugodne posljedice: u ljudskom biću postoje područja koja se, po prirodi stvari, skrivaju od indiskretnih pogleda. Jedno od njih je intimnost osobe, na primjer njene seksualne sklonosti. U prošlosti su osobe koje su se zanimale za tuđu intimnost bile smatrane tračarama i s prijekom se na njih gledalo. Prekršten u “gossip”, danas se trač smatra pigmentom koji začinja inače bezbojne razgovore. Bijeda jednog svijeta koji je pretvorio privatne poroke u javne vrline.

No, tko će stati i razmisliti o pravom uzroku ovog efekta? Da, istina je, naši domovi su postali portirnice, ali radi se samo o kontraindikaciji jedne udarne terapije propisane protiv slobode misli. Da bi se sloboda istjerala na vidjelo, pošto ju je uvijek moguće zaštititi tajnom, puca se na gomilu. Poziv na transparentnost je pogrebno poduzeće koje prethodi sprovođenju pokojne slobode, na svakom području ljudskog života.

A mi, umjesto da se pobunimo pred streljačkim vodom, pogibamo glavu. Živimo u društvu na uvjetnoj slobodi i svakodnevno prilježno odlazimo potpisati registar rezignacije. Mi – zbog bojazni koju osjećamo pred potpunom slobodom, bez granica i barijera; zbog zaglušujućeg medijskog bombardiranja koji nam posvuda ukazuje na neprijatelje, tjerajući nas da izaberemo minorno zlo društvenog nadzora; ali i zbog našeg sudjelovanja u podlaštvu – osjećamo znatno olakšanje! Tijekom posljednjih godina ne samo da nas je televizija uvjerala u dobrotu policajaca i sudaca (heroja beskrajnih TV serijala), već nas je i pozvala da provirujemo izravno kroz ključanicu. Uz takozvani “reality show” pojam transparentnog života postao nam je blizak i normalan, život koji se odvija pred očima svijeta i kojeg se periodično osuđuje, kažnjava ili nagrađuje.

Protest protiv devastacije privatnosti se sprječava podizanjem već klasičnih bedema: “ako nemate što tajiti, nemate razloga da se plašite nadzora”. Zapanjujući rezon policijske naravi, koji je još jednom putem logičkog obrata pretvorio diskreciju u manu, a uplitanje u vrlinu. Svakidašnji život sve više liči na zatvor u kojem se uzimaju otisci prstiju svakom novorođenom, u kojem se prolazi kroz bezbrojne metal detektore, gdje nas promatraju elektronske oči, gdje je pretpostavka nevinosti zamijenjena pretpostavkom krivice.

Još jedna posljedica klime straha pojačane ideologijom sigurnosti. Ako se svi osjećaju nesigurni znači da svatko predstavlja prijatnu svakom, zato ne postoje žrtve, već samo krivci ili potencijalni krivci. Ako se ja želim zaštititi od mog susjeda, a istovremeno moj se susjed želi zaštititi od mene, ishod je da smo obojica mogući nasilnici kojima bi bilo opasno priznati neku slobodu.

Svi smo postali sumnjivi zbog onog što bi mogli počinuti kad bi koristili našu slobodu. Država ide u krajnost ove logike i koristi svoje “pravo” da kazni navedenu prijatnu već od njenih bezazlenih pojava, te čak da je preventivno uguši. U prošlosti se barem tvrdilo da pojedinac postaje krivično gonjen od trenutka kad svoje prekršajne namjere sprovede u djelo. Svatko je mogao sanjati o ubojstvu, ali nitko to nije mogao učiniti nekažnjeno (osim onih u uniformi, naravno). Demokratska civilizacija, zapadnjačka, voljela se hvaliti svojom “superiornošću” u odnosu na druge civilizacije, smatrane reakcionarnim zato što svojem društvu nisu jamčile potpunu slobodu misli. Propagandistička laž, nesumnjivo, ali koja se barem morala prerusavati kako bi izgledala vjerodostojna. Danas se represija oslobodila stida i svima je jasno da sâm san o prekršaju, sâm drugačije mišljenje, privlači željeznu ruku sudstva. Primjer? Hapšenja koja redovito stavljaju lišice na ruke osobama koje su s Interneta skidale “pedo-pornografske” slike. Koliko god takvo

ponašanje bilo sporno, prezrivo, mrsko, činjenica je da ove osobe nisu okrivljene zato što su zlostavljale maloljetnike, nego zato što su u intimnosti svoga doma gledale slike. Kad će javne lomače Sadeovih djela? Još jedan primjer, s druge strane, je hapšenje naših prijatelja 12. veljače 2007. u sklopu istrage o takozvanim "novim Crvenim Brigadama". Nakon što ih je policijska patrola zaustavila tijekom počinjanja teškog zločina lijepljenja plakata, usput ih je i uhapsila. Činjenica je sama po sebi vrlo indikativna, budući da plakat može u krajnjoj liniji izražavati ideju. Da nadođamo, ideja koju je ovaj plakat izražavao nije bio poziv na oružanu borbu, samo je izjednačavao Rat s Terorizmom. Kad će hapšenje antimilitarista i pacifista?

Pojedinac je, sa svojim idejama, težnjama i nagonima, prijetnja društvenom redu, ali i samom sebi i drugima. Iz čega proizlazi ozračje građanskog rata, koje se širi: policijski sat, ophodnja naoružanih vojnika, policijske blokade cesta. Kao da se objavio rat prividnom neprijatelju, kojeg nema ali koji bi mogao postojati. Svima i nikome. Ako je svaki pojedinac potencijalni prijestupnik i ako je svaki kriminalac neprijatelj države onda se taj rat vodi protiv pojedinaca. Međutim, postoji bitna razlika između pojmova prijestupnik i neprijatelj. Prvom se ipak priznaje njegova pripadnost zajednici, a drugom ne. Neprijatelju se ne priznaju olakotne okolnosti ni nagodbe o kazni, nije mu dozvoljeno iskupljenje, treba ga jednostavno uništiti. Protiv njega je sve dozvoljeno. Ratovi su policijske operacije, policijske operacije su ratovi.

Na samo jedan način možemo izbjeći da budemo uvršteni među unutrašnje neprijatelje koje treba eliminirati. Poštivati zakonitost. No, molitve upućene ovom modernom idolu neće nas zaštititi od opasnosti, osim možda od božje srdžbe. Ali, u ateistima se rađa teška sumnja: zašto bi Zakon sam po sebi trebao biti sinonim Dobra? Na koncu, u doba nacizma progon Židova je bio zakonit. Zakonita je i smrtna kazna u mnogim državama, kao što je zakonita tortura da bi se iznudilo priznanje, zakonita je proizvodnja nuklearnog oružja... Zakonitost jednog djela označava samo njegovu usklađenost s propisanim zakonom, to jest s interesima vladajuće klase koja je njegov tvorac, ali ne kaže nam ništa o njegovoj vrijednosti, značenju, posljedicama. Kultura zakonitosti vodi, dakle, samo u ignorancijsku poslušnost, koja već godinama čak ni popovima ne predstavlja vrlinu (mada je i dalje omiljeni san tiranina).

No, to nije čak ni najgori aspekt. Da bi primijetili u kakve nas bezdane vuče egzaltacija zakonitosti dovoljno se priupitati: zašto ne počinimo neko nedjelo, kao na primjer silovanje? Da li ga odbijamo počinuti zato što ga se gnušamo, zato što su naši stavovi i naši osjećaji protivni, ili zato što postoji jedan članak kaznenog zakona koji to djelo zabranjuje i kažnjava? U prvom slučaju možemo našu motivaciju opisati kao etičku. U drugom kao zakonitu. Tvrditi da ljudska bića moraju slijediti zakonitost države umjesto vlastitu etiku, znači izjaviti da je pojedinac nesposoban sam odrediti što je pravo a što pogrešno. Nakon kapitulacije slobodne volje naspram volje autoriteta, kazneni zakon je postao *svijest jednog svijeta koji više nema svijesti*. Svijet u kojem se čovjeka smatra neinteligentnim i bezosjećajnim bićem, neosjetljivim na patnje – opasna zvijer koju treba staviti u kavez, nadzirati i ukrotiti. To je cijena koju moramo platiti da etika ne bi ustala protiv zakonitosti.

Društvo koje u svojim članovima vidi vlastite neprijatelje, koje je vlastodržcima dodijelilo zadaću suzbijanja djelovanja i mišljenja, društvo koje je spremno žrtvovati svaku slobodu u zamjenu za mrvu sigurnosti, društvo za koje je poštivanje zakona Dobro a kršenje zakona Zlo, može prijeći samo u totalitarizam. Kako drugačije definirati društvo podvrgnuto režimu uvjetne slobode u kojem se država opskrblila svim policijskim sredstvima i oružjem da bi nadzirala sve detalje ljudskih života? Kao što je tvrdila Hannah Arendt, i demokracija može biti totalitarna. Totalitarna država je država koja smatra građanskom dužnošću ne samo poštivanje zakona već i da građani misle

ono što ovi zakoni zahtijevaju da misle. Kratko rečeno, kriminalci nisu samo pobunjenici koji su u Genovi 2001. polomili izloge banaka, nego i svi oni koji su “psihički sudjelovali” budući da ih nisu spriječili i prijavili. Ovaj se društveni poredak ne ograničava samo na suzbijanje neprijateljstva, želi zatrti i neutralnost: voljeti ga je naša dužnost, a tko je nije izvršio bit će gonjen.

Nažalost, postoji jedan slijepi kut, jedna mrtva točka u našem umu koja nas sprečava da usporedimo totalitarizam modernog svijeta s onim koji je obilježio prvu polovicu prošlog stoljeća. Kao da ozbiljnost događaja iz prošlosti potvrđuje ležernost onog što se zbiva u sadašnjosti. Kao da je bodljikava žica koja je okruživala Auschwitz bila drugačijeg promjera od one koja okružuje moderne koncentracione logore, od Guantanamo do Cpt-a. Međutim, tko se ne zaustavlja pred odsustvom plinskih komora, tko ne drži da se okrutnost režima očituje kroz vrlo jezovitu vanjštinu, ne može zapaziti sličnosti koje postoje između dva doba. Dovoljno se okrenuti oko sebe da bi opazili u našem svakidanjem ponašanju jednaku banalnost zla, identično otuđenje pojedinca, isto gubljenje sebstva kroz spoj ideologije i terora. Danas, od zapada do istoka, kraljuje samo jedan model života, kojeg nitko nigdje ne dovodi u sumnju. Ta sveprisutnost postaje njegova muka. Dok je kapitalizam imao neprijatelja imao je i žrtveno janje na koje svaliti svaku odgovornost (što je, u biti, bilo uzajamno). No, koga sad okriviti za planet na rubu ponora?

Svijet, na koncu, svima nadohvat ruke – ogroman hipermarket pun plastificirane robe – nije donio nikakve radosti, nikakav mir, nikakvu jednakost. Danas je neprijatelj postao čovjek koji prosvjeduje protiv ovakvog svijeta, to jest potencijalno svaka osoba. Ideologija sigurnosti je anticipirajuća, ne čeka provalu bijesa, pripisuje strah sadašnjih društvenih odnosa slobodi pojedinaca – pretvarajući smjesta svakog u neprijatelja, postajemo jedni drugima sumnjivi, izoliramo se u naše strahove, raspiruje se sukob između siromašnih da bi se deaktivirao društveni sukob – i poduzima potrebne zakonske i policijske mjere da bi suzbila ovu prijetnju. Na taj način, ono što neki nazivaju sigurnosnom tendencijom možemo pojmiti kao divovsko djelo preventivne protu-insurekcije.

Anarhistička biblioteka
Anti-Copyright



Mirno i sigurno ropstvo

Naslov originala: *Sicuro come la morte*, "Machete", br.1, 1/2008, Italija
S talijanskog prevela: Erika Preden

anarhisticka-biblioteka.net